

Таким чином, держава відіграє подвійну роль. З одного боку, вона вимушена пристосовуватись до умов глобалізації і може застосовувати заходи, що гальмують співробітництво, якщо це не відповідає інтересам національного капіталу, з іншого – сама створює передумови для його подальшого розвитку [3, с. 74].

Маючи значний освітній, науковий, інтелектуальний потенціал, уряду варто напрацьовувати умови для його розвитку. Потрібно змінити концепцію забезпечення якості вищої освіти, що має супроводжуватися взаємодією з ринком праці. Є потреба у переході від утримання закладів освіти до створення інноваційних продуктів та інвестування, формування технологічних парків, підвищення конкурентоспроможності національної науки та економіки. Це в свою чергу дасть змогу зупинити відтік кадрів за кордон і реалізувати свої ідеї та можливості в Україні – насамперед у реальному секторі [1, с. 3].

Варто вивчати та за можливості втілювати в життя досвід державної підтримки R&D в провідних країнах світу. Так, наприклад,

до основних форм державної політики підтримки досліджень США слід віднести, з одного боку, пряму бюджетну підтримку фундаментальних досліджень, сприяння комерціалізації нових технологій і їх цілеспрямоване впровадження, а з іншого – непрямую підтримку розробок за допомогою податкової політики. Першорядне значення в американській моделі мають інвестиції в систему освіти та в елементи господарської інфраструктури.

Глобальна задача сучасного інституту освіти – забезпечити «включеність», долучення нових поколінь до глобального інформаційного середовища. Вирішення цієї задачі неможливе без застосування нових, сучасних методів та принципів державного фінансування. Вони повинні бути прозорими і гнучкими, «не консервувати» структуру й інститути, але забезпечувати значну варіативність форм навчання та співфінансування. Це означає «відкривати дорогу», поряд з державними інституціями, і приватним, індивідуальним інвестиціям в освіту [6, с. 12].

Список використаних джерел:

1. Україна : трансфер інтелекту в економіку // Світ. – 2017. – № 31–32 (971–972) серп. – С. 3.
2. Уряд затвердив обсяг державного замовлення на підготовку кадрів // Світ. – 2017. – № 31–32 (971–972) серп. – С. 1.
3. Ткаленко Н. В. Особливості формування інноваційного ресурсу постіндустріальних країн-інноваторів / Н. В. Ткаленко // Науковий вісник Полісся. – 2015. – № 2 (2). – С. 74.
4. Тимошенко О. В. Фінансовий механізм функціонування та розвитку системи вищої освіти в Україні: автореф. дис... канд. екон. наук: 08.00.08 / О. В. Тимошенко ; Держ. вищ. навч. закл. «Українська академія банківської справи НБУ». – Суми., 2010. – С. 12. – укр.
5. Наукова та інноваційна діяльність в Україні : стат. зб. / відп. за вип. О. О. Кармазіна. – К. : Держаналітінформ, 2017. – С. 74–75.
6. Шувалов И. И. Экономический рост: новые вызовы / И. И. Шувалов // Экономическая политика. – 2011. – № 3. – С. 12.

УДК 336.27

СВІТОВИЙ ДОСВІД УПРАВЛІННЯ ДЕРЖАВНИМ БОРГОМ

Гарбар Ж. В. – д.е.н., доцент

ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди»

Сучасний розвиток лібералізації транскордонного руху капіталу та подальше посилення нинішніх глобалізаційних процесів призводять негативні наслідки застосування державних кредитів і позик. Даний факт призвело до виникнення суттєвих труднощів стосовно управління державним боргом. Також, збільшення кількості суттєвих боргових криз у світовій економіці протягом останніх десятиліть негативно впливає на результативний стан державних фінансів багатьох держав. Урядами країн проводяться значні кількості антикризових заходів, які своїми діями спрямовані на застосування методів стимулювання державної

економіки. Але, причини різкого збільшення показника бюджетного дефіциту та зростання обсягу державного боргу являються головними факторами нестабільності загальної макроекономічної ситуації на фінансово-банківському ринку протягом останніх трьох десятиліть.

На нашу думку, особливої уваги слід звернути на стан державного боргу такої країни як Японія. В даній державі обсяг державного боргу становив критичного рівня 242,3 % ВВП за даними 2014 р., але наведена ситуація може класифікуватися як катастрофічною. Виникнення даного факту обумовлено переважно

акумулюванням державного боргу в закордонних інвесторів країни. Поряд з цим, в Японії створені різноманітні державні агентства, діяльність котрих постійно направлена на реалізацію функціональних завдань держави. Також, в даній країні протягом тривалого часу утримуються майже нульові процентні ставки на абсолютно усі боргові ресурси [1, с.38].

В сучасних умовах розгортання фінансово-економічної та боргової кризи у поєднанні з систематичною нестачею власних фінансових ресурсів країни, пробуючи вийти на міжнародний ринок позикового капіталу, зіштовхнулися із суттєвими перешкодами та все більш зростаючою недовірою міжнародних організацій стосовно стану їхньої платоспроможності, що, у свою чергу, призвело до стрімкого зростання вартості нових запозичень. Необхідно відмітити, що динаміка державних боргів була суттєво пов'язана з певним станом бюджетного дефіциту. Суттєво вагомим, на нашу думку, є досвід та практика вирівнювання дисбалансу, який демонструють такі країни як Латвія та Литва. Серед інших країн, країни Балтії та Україна найбільше від всіх інших постраждали від глобальної кризи, що відбувалась у 2008-2009 рр. в даному періоді дефіцит державних фінансів перевищував 8-10% ВВП. Задіяні урядами держав антикризові заходи надали можливості в 2012-2013 рр. значно зменшити дефіцит до максимально граничного рівня 3% ВВП за здійснити суттєвого зменшення державних видатків у загальній структурі економіки. Основною складовою зниження фіскальних і боргових ризиків у країнах, яким вдалося вдало та ефективно обмежити кризові явища, стало збільшення рівня заощаджень.

Також, при визначенні місця держави у загальній борговій структурі необхідно ураховувати потенціал кожної країни стосовно обслуговування боргу. Враховувати здатності до акумуляції тих галузей виробництва яким властиво значно високий рівень доданої вартості, що посилює значення країни у підтриманні показників фінансової ліквідності та обігу цінних паперів з подальшим збереженням резервних коштів. Головна відмінність структури державного боргу розвинених країн (до яких відносяться США, Великобританії, Японії) складається в тому, що валюти наведених держав являються світовими валютами яким властивий стійкий попит. Що стосується розвинутих країн, великий об'єм державного боргу не завжди свідчить про наявні у державі боргові проблеми. Зменшення розміру чистого боргу при одночасному збільшенні валових надходжень

обумовлює підвищення їхньої ролі як основних центрів фінансування міжнародних операцій.

У країнах ЄС основною причиною значного нагромадження державного боргу являється високий рівень показника соціальних видатків. На сьогоднішній день, враховуючи наявність суттєвих економічних проблем, країни ЄС запроваджують нові та забезпечують існуючі рівні соціальних гарантій.

Прикладом фактичної боргової кризи, найбільш характерна для Греції (за період 2010-2015 рр.). Основним підґрунтям для збільшення обсягу державного боргу в Греції можна назвати загальні для більшості країн Європи проблеми (досить низький рівень диверсифікації економіки держави, регрес процесу лібералізації ринку праці та систематичне реформування пенсійної системи), які в наведеній країні набули досить критичної форми. Фінансова ситуація в даній державі погіршувалася також наявністю цілою низкою специфічних проблем, таких як надмірний рівень військових витрат і збільшення боргу через проведення Олімпійських ігор (відбувались у 2004 р.). У зв'язку з неможливістю здійснювати самостійне обслуговування державних боргових зобов'язань, урядом Греції було оформлене звернення до МВФ та європейських партнерів за представленням кредитів. З метою запобігання фінансової кризи в Греції європейськими партнерами було надано 80 млрд. євро (всього під 5% річних). Окрім даних коштів 30 млрд. євро було надано державі МВФ. Також Греції додатково отримала від ЄС (у сумі 14,5 млрд. євро), що надало можливості погасити 10-річні облігації (сумою 8,5 млрд. євро). З метою зменшення бюджетного дефіциту Грецією було: зменшено державні витрати, призупинено виплати зарплати працівникам бюджетної сфери, зменшено обсяги соціальної допомоги на 20% [2, с.70].

З метою поповнення бюджету додатковими надходженнями керівництвом країни було проведено приватизацію деяких державних підприємств разом із підвищенням податки. Але, станом на початок 2015 р. економічна ситуація в Греції залишалася досить скрутною. Додаткового негативу додало те, що Міжнародними фінансовими організаціями більше півроку не перераховувались траншів кредитів (відповідно затвердженій програми допомоги), внаслідок чого урядом Греції було допущено дефолт (у зв'язку з не перерахованим траншем МВФ обсягом 1,54 млрд. євро).

Отже, боргова криза що виникла в Греції була насамперед обумовлена суттєвими проблемами, що пов'язані з обслуговування

зовнішнього державного боргу. Головною причиною непродуктивної боргової політики Греції є неспівпадання між цілями, що були визначені міжнародними фінансовими організаціями та керівництвом даної країни. Оскільки, основною метою міжнародних організацій було тільки забезпечення стійкості державної банківської системи методом підтримання платоспроможності Греції. Вагоме підвищення боргів спонукало до збільшення нестійкості банківської системи та її залежність від загальної фінансової ситуації в державі.

Таким чином, ми можемо відмітити, що при стані боргових криз в країнах, які знаходяться на стадії розвитку, досить скрутно запроваджувати одночасно підтримку фінансової стійкості банківського сектору та підвищувати платоспроможність. Отже, процес формування державного боргового зобов'язання виконується при допомозі проведення установами державної влади загальної боргової політики, що реалізується шляхом затвердження законодавчих та інституційних засад, а також установці стратегічних цілей і завдань.

Список використаних джерел:

1. Данилюк В. О. Макроекономічні ефекти державного боргу (на прикладі Німеччини, США та Японії) / В. О. Данилюк // Економічний часопис-XXI. – 2013. – №11–12(2). – С 37–40.
2. Крилова Н. Управління державним боргом в Україні: вплив Європейської боргової кризи / Н. Крилова // Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Економіка. – 2012. – №140. – С 69–71.

УДК 368

ОСОБЛИВОСТІ ФУНКЦІЙ ІНСТИТУТУ СТРАХУВАННЯ В УКРАЇНІ

Добіжа Н.В. – к.е.н., доцент, директор ВКЕП ТНЕУ, викладач, спеціаліст вищої категорії
Вінницький коледж економіки та підприємництва ТНЕУ

В зарубіжних країнах страхування є вже усталеним правовим інститутом: страхові системи та їх правові засади створювалися впродовж століть, то у країнах з економікою що розвивається, до яких належить наша держава, страхування ще знаходиться в стадії становлення і розвитку. Крім того, нові основи організації і функціонування економіки обумовлюють необхідність приведення національного страхового законодавства у відповідність до потреб ринкової економіки. Проблеми, що виникають у процесі розвитку страхування, обумовлені низкою причин, в тому числі суперечливим ходом політичних, соціально-економічних перетворень, що відбувалися в нашій державі.

Зміст та призначення страхування, а також його роль у сфері цивільного права визначаються насамперед основними його функціями. Функції страхування в сфері цивільного права – це відповідні напрями впливу цивільно-правових норм, що обумовлені змістом суспільних товарно-грошових відносин, які включені до предмета цивільно-правового регулювання.

На думку С.С. Осадця, зміст страхування, розкривається в його функціях, до яких належать:

- Ризикова, яка полягає в переданні за певну плату страховикові матеріальної відповідальності за наслідки ризику, зумовленого подіями, перелік яких передбачено чинним законодавством або договором;

- Функція створення та використання страхових резервів (фондів) виявляється у перерозподілі коштів між страхувальниками на користь тих, які зазнали серйозних збитків від страхового випадку;

- Функція заощадження коштів. З огляду на цю функцію страхова система є альтернативною банківській, оскільки особисте страхування (на дожиття, пенсій, ренти) дає змогу заощадити кошти (навіть примножити їх у випадку виплати інвестиційного доходу) та отримати страховий захист;

- Превентивна функція спирається на те, що страховики та страхувальники зацікавлені у зменшенні наслідків страхових подій. Вона має виховний характер, що формує свідомість власника, який бажає зберегти своє майно [4].

Такі ж функції страхування з деякими відмінностями в назвах наводять й інші автори. Так, О.Д. Заруба, В.А. Борисова та О.В. Огаренко до функцій страхування відносять ризикову, функцію збереження (відповідає функції заощадження коштів), попереджувальну (відповідає превентивній функції) та контрольну (відповідає функції створення та використання страхових резервів) [5]. Своєю чергою науковці намагаються розширити функції страхування розглядаючи їх на мікро- та макрорівнях. Так, на рівні індивідуального виробництва виявляються такі функції страхування:

- ризикова (компенсація страховиком ризиків, що їх йому передає страхувальник);

- зростання можливостей кредитування